

השמש יוצאת מבעד לעננים ואני מפסיק את כתיבתי תוך אמונה שיתכן והדברים שהשמעתי יאירו באור נכון את מעמדו ומקומו של ענף הבקר המושבי.

אליעזר פרילינג

גן השומרון, ינואר 1965

שהנני מפגר בהשקפותי ואיני „הולך עם הזמן“, אבל עדיין אני רואה את החקלאות והקרקע המעובדת על ידי בעליה כיסוד ומקור כוח לחיינו כאן וסבורני שאם חס וחלילה נזניח את הקרקע ואת עיבודה ונמסור אותה לעיבוד לזרים, לא יארך הזמן וניאלץ למסרה למעבדיה.

בעיות הרחבת הענף במושב

ליו שעדר כזה, על פרותיו ובני-הבקר משני המינים, ימנה כ־50 ראש ויהיה צורך להרחיב את המבנים, להקים מכון חליבה, לקנות כלי עבודה וכו' כדי שעובד אחד יוכל למלא את כל העבר דות והטיפולים ביחידת עדר מוגדלת זו. פיתוח הענף עד כדי ממדים כאלה יהיה כרוך ודאי בהשקעות שימריאו עד ל־10,000 לירה, והרי ברור לכולנו שאנשי המושב טרם הצליחו „לח“ סוך“ סכומים כאלה מההכנסות בעבר. אך לא זה העיקר, כיוון שנשאלת השאלה בכל חריפותה מהו הריווח הצפוי מהשקעות כה עצומות? אם נסתפק בריבית בנקאית נורמאלית, הרי תוטל על הענף החובה להחזיר למשקיע 11 אלף לירה בשנה, לכל הפחות. ומתעוררים ספקות קשים אם אמנם ענף הבקר יהיה מסוגל לשאת בעול זה. למה, איפוא, להשקיע סכומים כה גדולים ולחייב את בעל המשק לשאת בעול כה כבד של חובות וריבית, בשעה שאין כל ביטחון שהייצר רבים שוב לא יעמדו בפני הגבלות, מיכסות ובפני חיסולים שיבואו בעקבותיהן?

ועוד דבר: שטחי הקרקע שהוקצו לפי התיכנן שלפני 15 שנה ליחידה חקלאית שוב אינם הולמים את התנאים של ימינו, כשמדובר על העלאת רמת-החיים של המתיישב החקלאי כת־ריס בפני נטישת החקלאות בכללותה. הרי עדים אנו לעזיבות הרבות בהתיישבות החדשה, ואף בהתיישבות הוותיקה מתבלט תהליך של חיסול ענף הבקר ורדיפה אחר פרנסות קלות יותר. הגיע הזמן לתכנן מחדש את מיכסות הקרקע באותם המושבים שמקיימים את ענף הבקר. כן טעונה ביקורת מיכסת המים ליחידת המשק, כי הרי כבר עכשיו, בטרם התרחבה יחידת העדר

בשנים האחרונות, ובמיוחד לפני כשנ־תיים, כשהוטלו ההגבלות על ייצור החלב, נגרמו זעזועים קשים בענף אשר גררו אחריהם צמצור מים בייצור ואף חיסול עדרים במשקים רבים. לא מעטים היו מקרי החיסול של עדרים גדולים דוקא; בעליהם של אלה הסתדרו בעבודות או פרנסות אחרות ואף נטשו את החקלאות לחלוטין ועברו לערים; תופעות מסוג זה היו שכיחות ביותר בהתיישבות הקרויה „חדשה“.

לעומת „בעלי יכולת“ אלה בפתרון המשבר בענף, שרדו במושבים שונים מתיישבים בעלי יחידות עדר קטנות, המשהים את הרחבת הענף מחמת החשש שהייצור יוגבל שוב בשנים הבאות.

בכפרים, בהם עברו בתקופת ההגבלות על מיכסות הייצור המאושרות, דיכאו את התנובה בהתאם להוראות של מוסדות שונים ועד היום אין מצליחים לחזור לממדי השיווק שלפני המשבר. אדגים עובדה זו בנתונים אחדים ממושב אביגדור, בו אני חי ומקיים את ענף בקר החלב.

לפני 3 שנים בערך היינו משווקים כ־5,000 ליטר חלב לכל פרה שעמדה (בממוצע שנתי) בעדר המושב, והנה בתשכ״ג הצטמק השיווק ל־3,600 ליטר, ואין להניח שבתשכ״ד שווקו למעלה מ־3,800 ליטר. הפחתה כזו בייצור ובשיווק השפיעה כמובן על הראנטאביליות של משקים רבים, וכתוצאה מזה גדלו החובות של חברים רבים.

כיום ממליצים על הגדלת יחידת העדר המורשית עד ל־15-20 פרות חולבות, למען שתובטח פרנסת המתיישב מענף הבקר בעיקר. מובן מא-

המדינה הרי נתרבו בעיקר יישובים מסוג זה, ואין להתעלם עוד מהעובדה שרובו של החלב מיוצר כיום בעדרי המושבים.

לבסוף אעיר עוד בענין ההדרכה המקצועית. אמנם מדריכי המינהל עושים כמיטב יכולתם, אבל אין זה די בביקור של פעם בחדש בנקודת יישוב. לא די בהדרכה כללית במושבים; יש לחדור למשקן של כל מתיישב ולעמוד לימינו בכל הבעיות שמתעוררות במשקן הוא, שעשויות להיות שונות מאלה שאצל שאר חברי המושב, או אף שונות מאלה שבמשק השכן. דרושה אי-פוא הדרכה אינטנסיבית יותר ואישית יותר במשקים המושביים.

אסכם: ענף הבקר זקוק לתיכנון למספר שנים מראש מכל הבחינות שהן כדי שיימנעו זעזועים מפקידה לפקידה, ובאופן מיוחד יש להקדיש תשומת לב לאותם היישובים בהם מוכנים המתיישבים לטפל בענף הזה, על אף האפשרויות שמזדמנות בשנים האחרונות להתקיים ולהתפרנס גם בלעדי ענף הבקר ומחוז למשק החקלאי בכללותו.

גרשון יפה

כפר-אביגדור, דצמבר 1964

כפי שמומלץ ע"י המתכננים, אין כל אפשרות לספק לעדר את מינימום האספקה המשקית, שתבטיח כלכלה בריאה של הענף.

בהזדמנות זו יש ברצוני להשמיע משהו גם באוזני ההתאחדות שלנו. לא יהיה זה סוד אם אגיד שעיקר הטיפול ניתן עד עתה לעדרים שבקיבוצים. לדוגמה אביא את ענין ביקורת התנובה, שנודעת לה חשיבות מבחינת ההשגחה השיטתית, ואשר תוצאותיה מזכות גם בהנאה חומרית ממשית. יתכן שקשה להגשים את הביקורת לפי השיטות המקובלות עד עתה, אבל שומעים אנו על שיטת ביקורת נוחה יותר, שהונהגה בשנים האחרונות בשבדיה, ואף היא מספקת את כל הדרישות. מן הראוי לדון בדבר, ויתכן שיימצא פתרון לביקורת התנובה גם במושבים, בהם טרם הונהגה עד היום.

מדובר בהרחבת ייצוא של בקר לגידול לארצות-חוץ; אם תונהג ביקורת התנובה בכל המרשבים, הרי יאפשר הדבר רכישת בקר לייצוא גם ביישובים אלה ולא יימנע עוד מהם מקור הכנסה זה.

על ההתאחדות להקדיש תשומת לב רבה יותר לענף הבקר שבמושבים, כי אחרי קום

הערות אחדות למאמרו של ד"ר אהרוני

ב"משק הבקר והחלב", חוברת 66-65, נתפרסם מאמרו של ד"ר אהרוני בדבר "שולחן עגול" בבעיות מחלות עטין, שהתקיים ביוזמת הוועדה האיוורית של התאחדות מגדלי בקר ומדריכי בקר מלישכת ההדרכה חדרה.

ברצוננו להעמיד את הדברים על נכונותם ולסתור אילו עובדות שהביא ד"ר אהרוני ברשימתו הנ"ל. בדיון המוקדם בשיבתה של הוועדה האיוורית, בשאלת עריכת "שולחן עגול", סוכם לקיים את יום העיון בנושא זה בהתאמה מלאה לחומר שהוגש ע"י המארגנים, ואין זה נכון שהוועדה לא דנה בחומר זה לפני יום העיון, כדבריו של ד"ר אהרוני. יתר על כן, השאלות הוכנו תוך התייעצות מלאה ברופאים הווטרינאריים והמדריך הראשי למכונות חליבה של ה.מ.ב. ובוקרים מנוסים באיוור.

אשר לטענותיו של ד"ר אהרוני שהרופאים לא הוזמנו — גם בנידון זה הוא טעה; נהפוך הוא — נשלחו הוזמנות אישיות לכל הרופאים באיוור, ומשום מה לא מצאו לנכון להשתתף בכנס זה. כנראה שמישהו היה מעוניין שהרופאים לא יקחו חלק בכנס זה. על כל פנים, לא מארגני הכנס היו המעוניינים בכך. בכנס הכללי השתתפו: ד"ר זאקס, ד"ר דניאלי, א. לוי, מנהל השירותים הוואטכניים במשרד החקלאות, י. האוזמן, ממזכירות ה.מ.ב. וכולם הדגישו חשיבות כנסים כאלה. ובמיוחד ציינו חשיבות הדברים שהשמיעו צוותי המשיבים מבין הבוקרים, בהתאם לנסיונם במשקיהם הם בכל הבעיות הנוגעות למחלות העטין.

לפי דעתנו אין לקשור את ה"שולחן עגול" בבעיות שיתוף הפעולה בין כל הגורמים העוסקים בביעור מחלות עטין בעדרים.

הוועדה המארגנת

ינואר, 1965